

# La variabilitat en la presa de decisions entre professionals de protecció infantil: el rol que juguen les seves característiques personals

The variability in decision making among child protection professionals: the role played by their personal characteristics

**Amaia Mosteiro Pascual<sup>1</sup>**

<http://orcid.org/0000-0002-5908-8997>

**Emma Sobremonte de Mendicuti<sup>2</sup>**

<http://orcid.org/0000-0002-0958-2719>

**Arantxa Rodriguez-Berrio<sup>3</sup>**

<http://orcid.org/0000-0001-9651-0272>

---

Recepció: 23/01/19. Revisió: 15/02/19. Acceptació: 19/02/19

---

**Per citar:** Mosteiro, A., Sobremonte, E., i Rodriguez-Berrio, A. (2019). La variabilitat en la presa de decisions entre professionals de protecció infantil: el rol que juguen les seves característiques personals. *Revista de Treball Social*, 215, 33-52. DOI: [10.32061/RTS2019.215.02](https://doi.org/10.32061/RTS2019.215.02)

---

## Resum

La variabilitat en la presa de decisions en protecció infantil està rebent cada vegada més atenció en el treball social. Aquest article presenta les troballes d'un estudi quantitatiu que s'ha dut a terme amb professionals de protecció infantil en la comunitat autònoma del País Basc. L'objectiu és analitzar la variabilitat en la presa de decisions en protecció infantil en funció de les característiques personals dels professionals que intervenen en aquests casos. L'estudi ha explorat a través de la metodologia de vinye-

---

1 Diplomada en treball social i doctora en Sociologia. Professora del Departament de Treball Social i Sociologia de la Facultat de Ciències Socials i Humanes de la Universitat de Deusto. Equip de recerca: Deusto Valors Socials. [amaia.mosteiro@deusto.es](mailto:amaia.mosteiro@deusto.es)

2 Diplomada en treball social i doctora en Sociologia. Professora del Departament de Treball Social i Sociologia i directora del Màster en Intervenció i Mediació Familiar de la Facultat de Ciències Socials i Humanes de la Universitat de Deusto. Equip d'investigació: Deusto Valors Socials. [emma.sobremonte@deusto.es](mailto:emma.sobremonte@deusto.es)

3 Doctora en Sociologia. Professora del Departament de Treball Social i Sociologia de la Facultat de Ciències Socials i Humanes de la Universitat de Deusto. Equip d'investigació: Deusto Valors Socials. [arodrig@deusto.es](mailto:arodrig@deusto.es)

tes si la decisió de separar la persona menor d'edat de la seva família –o de preservar la relació– està relacionada amb variables sociodemogràfiques i vivencials i amb la titulació i experiència professional. Partint de la hipòtesi de l'existència de variabilitat entre professionals a l'hora de decidir si implementar una mesura de preservació familiar o una de separació, aquest estudi ha trobat diferències significatives en la decisió en funció de l'experiència professional, de l'edat i del fet de ser pare o mare. En altres variables, els resultats suggereixen la importància d'altres factors com el context organitzatiu des d'on s'intervé.

---

**Paraules clau:** presa de decisions, treball social, variabilitat, protecció infantil, característiques personals.

---

## Abstract

The variability in decision making in child protection is receiving increasing attention in social work. This article presents the findings of a quantitative study that has been carried out with child protection professionals in the Basque Country. The objective is to analyze the variability in decision making in child protection based on the personal characteristics of the professionals involved in such cases. The study has explored through the vignettes methodology if the decision to remove or preserve the minor in his family is related to sociodemographic and experiential variables, and also to the formation and professional experience. Based on the hypothesis of the existence of variability among professionals when deciding whether to implement a measure of family preservation or separation, this study has found significant differences in the decision based on professional experience, the age of professionals and the fact of being a father or mother. In other variables, the results suggest the importance of other factors such as the organizational context in which professionals work.

---

**Keywords:** decision-making, social work, variability, child protection, personal characteristics

## Introducció

Com deia Sara Banks (1997), gran part del treball social consisteix a prendre decisions sobre l'actuació en casos particulars. A vegades, ens limitarem a donar suport a les decisions dels usuaris com a éssers lliures i autònoms, però altres vegades ens enfrontarem a decisions de protecció (Taylor, 2012) on s'ha d'actuar per salvaguardar l'usuari, fins i tot en contra de les posicions de la família o de les persones que n'exerceixen la tutela. En les decisions de risc (Taylor, 2013) l'objecte d'anàlisi no se centra en les necessitats de l'usuari, sinó en el tipus de risc que pateix, en la probabilitat d'ocurrència i en les formes més adequades de reduir-lo (Kemshall, Wilkinson i Baker, 2013). El cas més significatiu són les decisions de protecció infantil, on el treball social és responsable de la seguretat de menors d'edat.

Encara que tradicionalment la literatura s'ha centrat a aclarir el que s'entén per desprotecció infantil i a identificar els factors de risc, en les últimes dècades ha crescut l'interès per conèixer com es prenen les decisions professionals i quins factors hi incideixen (Molina, 2012). En aquest sentit, un dels temes que més preocupa actualment és el fenomen de la variabilitat, és a dir, com es prenen diferents decisions professionals davant d'un mateix cas.

La variabilitat pot entendre's com un fenomen summament complex i intrínsec al procés de decisió on conflueixen aspectes cognitius (Taylor, 2017), emocionals, organitzatius (Lwin, Fluke, Trocméc, Fallona, i Mishna, 2018), legals i ètics (Banks, 1997). En aquest sentit, podem assumir la variabilitat com una cosa inevitable. No obstant això, com ens recorda Keddell (2014, p. 917): "la variabilitat representa un problema ètic ja que la consistència general en les decisions davant de casos similars representa un deure universal inherent als drets humans i a l'ètica del deure".

Sota aquesta premissa s'han elaborat models explicatius sobre la presa de decisions que miren d'explicar la multitud de factors que hi incideixen: el *judgments and decisions processes in context* (JUDPIC) (Benbenishty i Davidson-Arad, 2012) i el model ecològic de presa de decisions (Baumann, Dalgleish, Fluke i Kern, 2011; Helm i Roesch-Marsh, 2017). Un dels factors destacats en tots dos models són les característiques personals dels professionals perquè quan s'enfronten a decisions tan transcendents com les de protecció, no només posaran en marxa tots els seus coneixements tècnics, legals i ètics, sinó que també es recolzaran en el seu bagatge personal i professional. Donada la complexitat inherent a les decisions, autors com Calder adverteixen que la clau d'una bona presa de decisions és reconèixer la possibilitat d'equivocar-se i tenir la capacitat de repensar els judicis i les decisions (Calder, 2008).

## Característiques personals i variabilitat en la presa de decisions professionals. Revisió de la literatura

La literatura internacional sobre la variabilitat en la presa de decisions entre professionals de protecció infantil arrenca en la dècada dels anys 80, i serà a partir de l'any 2000 quan Espanya se sumará a aquesta línia de recerca. En aquesta revisió s'examinen els resultats de les recerques que han analitzat la variabilitat en les decisions entre professionals de protecció infantil en funció de les seves característiques sociodemogràfiques i vivencials, de la seva formació/titulació i de l'experiència professional.

### Característiques sociodemogràfiques i vivencials

Encara que la majoria de les recerques analitzen aquestes característiques de forma combinada i amb diferents dissenys metodològics, per comprendre millor la seva relació amb la variabilitat en la presa de decisions, es presenten les principals troballes per a cadascuna d'elles.

Quant al gènere, la major part de les recerques no han trobat diferències significatives entre homes i dones (Arruabarrena i De Paúl, 2011; Ashton, 2004; Garrido i Grimaldi, 2012; Pecnick i Brunnberg, 2005) i les que s'han trobat estan més relacionades amb l'avaluació o la percepció de la gravetat que amb les decisions dels recursos a implementar.

Per exemple, en les recerques dutes a terme per Snyder i Newberger (1986), Dukes i Kean (1989) i per Burnnett (1993), es va trobar que les dones percebien les situacions de maltractament i abús de forma més greu que els homes, i que les dones tendien a plantejar mesures més intrusives que els homes. En una línia similar a l'anterior, Titllin et al. (1994) van posar de manifest que les dones tendien a consultar amb altres professionals dues vegades més que els homes i tenien més probabilitats de derivar els casos de sospita al sistema de protecció. A Espanya, en la recerca de Garrido i Grimaldi (2012) no es van trobar diferències significatives en funció del sexe, encara que sí que es va observar una tendència en les dones a avaluar de forma més desfavorable les famílies que els homes.

Cal tenir en compte que el mesurament del gènere és complex atès que les professions d'ajuda estan altament feminitzades i, per tant, en molts casos la mostra queda desproporcionada impeding una anàlisi adequada (Davidson-Arad i Benbenishty, 2010; Pecnick i Brunnberg, 2005).

Quant a l'edat, tampoc existeixen resultats homogenis sobre aquest tema. Entre les recerques que troben diferències significatives destaquen la de Garrido i Grimaldi (2012), que van trobar que les professionals més joves feien valoracions més desfavorables que les de més edat, i també la de Dukes i Kean (1989), els resultats de la qual eren contraris: eren les persones més joves les que avaluaven les situacions de desprotecció com a menys greus.

Però altres recerques revisades no dibuixen diferències per a l'edat ni en la valoració de les situacions de desprotecció (Portwood, 1998; Roscoe, 1990), ni en l'elecció entre mesures de protecció (Burnett, 1993). La recerca de Molina (2012) tampoc va trobar diferències significatives en funció de l'edat respecte a aquestes dues decisions. De fet, s'obtenien tendències diferents per a diferents casos. En un d'ells, les persones de més edat emetien valoracions més greus i plantejaven mesures més intrusives d'intervenció i, en l'altre, eren aquestes les que emetien valoracions més moderades. Com ha assenyalat l'autor, es necessita explorar amb més profunditat la influència de l'edat.

Altres variables analitzades són les relacionades amb l'estat civil, amb el fet de ser pare o mare, o d'haver tingut vivències traumàtiques. No obstant això, cap de les recerques ha trobat diferències significatives en funció d'aquestes variables ni en la valoració de les situacions de desprotecció, ni en la notificació dels casos (Ashton, 2004; Dukes i Kean, 1989; Snyder i Newberger, 1986), ni a l'hora de decidir el tipus de mesura de protecció (Burnett, 1993). Unes altres sí que han trobat certes tendències en funció de ser pare o mare, com la realitzada per Fernandes do Santos (2017) i per Portwood (1998), on les persones amb fills tendien a avaluar certs comportaments parentals com de més gravetat que els qui no tenien descendència, o la de Garrido i Grimaldi (2012), que va trobar la tendència contrària.

Respecte a les experiències personals de maltractament viscudes en la infància pels professionals, les escasses recerques existents no han trobat diferències significatives en funció d'aquesta variable (Ashton, 2004; Portwood, 1998).

Les recerques realitzades sobre les variables sociodemogràfiques no projecten una significació clara i inequívoca dins de la cadena de decisions en protecció infantil. De fet, la varietat de resultats que s'han trobat apunta, fins i tot, a conclusions oposades.

### **Titulació**

Els estudis sobre la influència de la titulació s'han centrat fonamentalment en el treball social, la psicologia, l'educació social, en professions relacionades amb l'àmbit de la salut, i en d'altres com la policia o la judicatura. Encara que no totes tenen la mateixa responsabilitat en la decisió, d'una manera o altra participen en la cadena de decisions durant la intervenció, des de la pertinència de notificar un cas fins a la recomanació de la intervenció.

Respecte a la decisió de notificar els casos, Deisz, Doueck, George i Levine (1996) van trobar diferències entre terapeutes i professionals del sistema de protecció infantil en la valoració de l'existència d'una causa raonable de maltractament. Mentre terapeutes tendien a fixar-se en els comportaments concrets dels pares i les mares i defensaven la notificació quan existís un presumpte mal potencial, les treballadores i els treballadors de protecció infantil es fixaven més en la interpretació conjunta de

la història i en la intencionalitat de les figures parentals, no considerant adequat notificar un cas només per l'existència d'un possible mal potencial.

De la mateixa manera, Titlin et al. (1994) van trobar diferències significatives entre professions respecte a l'avaluació i a la intervenció. Respecte a la valoració, eren professionals de la psicologia i del treball social els qui afirmaven sospitar més sovint de la possible existència d'un cas de maltractament en comparació amb professionals de la medicina i de la infermeria. No obstant això, respecte a les intervencions, eren professionals de la medicina i del treball social els qui plantejaven més la derivació dels casos al sistema de protecció en comparació amb la resta de les titulacions que optaven més per consultar, observar i discutir-ho amb la persona o la família.

Britner i Mossler (2002) van trobar diferències significatives entre jutges i jutgesses, fiscals, professionals del treball social de serveis de protecció i professionals de salut mental. Encara que els quatre grups van considerar important el tipus de maltractament i les probabilitats de recurrència, van ser professionals del treball social i de la salut mental els qui van considerar més important que els altres grups les intervencions prèvies i la col·laboració dels pares i mares.

Snyder i Newberger (1986) van trobar diferències significatives en l'àmbit hospitalari. Professionals del treball social i de la infermeria valoraven les situacions de forma més greu que professionals de la pediatria i la psiquiatria. Al mig, es trobaven professionals de la psicologia. Els autors van apuntar que aquestes diferències es podien deure als diferents rols que exercien aquestes professions en els casos de protecció infantil. Tant infermeria com treball social tenien un contacte més directe i intens amb la persona menor d'edat i amb les seves figures parentals. Per contra, des de la psicologia es feien intervencions més puntuals i individuals, com des de la pediatria i la psiquiatria, que, a més, tenien una orientació més sanitària i biològica que psicosocial.

Garrido i Grimaldi (2012) van trobar diferències en les avaluacions entre professionals de diferents titulacions fins i tot utilitzant una mateixa escala de valoració. Professionals de la psicologia i a continuació professionals del treball social eren els qui feien avaluacions més positives de les famílies, les més desfavorables eren de professionals de l'educació social. També en aquest cas, els autors van argumentar que les diferències es podien explicar pel rol professional i el tipus de formació de cada grup. Des de la psicologia s'acostuma a valorar la persona de forma individual parant menys atenció a l'entorn, i tant des del treball social com des de l'educació social és més habitual valorar també els factors socials que envolten la família. A més, que des de l'educació social es fessin valoracions més desfavorables podia explicar-se pel seu rol dins del sistema de protecció, que permet veure directament les conseqüències negatives dels comportaments parentals en les persones menors d'edat.

Respecte a les recomanacions d'intervenció, Mandel, Lehman i Yuille (1995), analitzant les diferències entre agents de la policia i professionals del treball social, van trobar que des de la policia es tendia a recomanar

més la separació del menor que des del treball social. També Britner i Mossler (2002) van trobar diferències entre professionals de la judicatura, fiscalia, treball social i salut mental en la implementació de mesures de protecció. Així, mentre que des de la judicatura s'apostava més per la implementació de mesures de separació, des del treball social i la salut mental s'advocava més per plantejar intervencions familiars. Tot apunta al fet que les variables de proximitat i vincle assistencial pròpies de cada perfil professional i de l'organització on es treballa poden explicar aquestes diferències (Kedell i Hyslop, 2018).

Però altres treballs no han trobat diferències significatives entre professionals del treball social, la psicologia i l'educació social a l'hora de valorar el nivell de gravetat (Arruabarrena i De Paül, 2011). Així mateix, en la recerca de Molina (2010) les diferències trobades semblaven explicar-se més aviat pel lloc de treball que per la titulació.

Respecte a les diferències en funció dels estudis de postgrau, Jent et al. (2011) van trobar que professionals amb un nivell educatiu més alt confirmaven en un nombre superior els casos de maltractament físic que els qui tenien un nivell de formació més baix. També, Ryan, Garnier, Zyphur i Zhai (2006) van trobar que els nens i nenes atesos per professionals amb formació de postgrau tenien estades més curtes en el sistema de protecció. Per contra, Regehr, LeBlanc, Shlonsky i Bogo (2010) no van trobar diferències en les valoracions del risc en funció de la formació de grau o de postgrau.

### **Experiència professional**

Els anys d'experiència professional afavoreixen el desenvolupament d'habilitats i competències complexes que ajuden a enfrontar-se a situacions de la pràctica (Ericsson i Charness, 1994). És més, l'experiència professional sembla ser la base per al desenvolupament de certs pensaments intuïtius que permeten prendre decisions encertades de forma ràpida i adequada a les condicions del context (Klein, 1999). Ofereix també l'oportunitat de desenvolupar una saviesa pràctica que pot ajudar a explicar les diferències en la presa de decisions (Cash, 2001).

Segons Drury-Hudson (1999) les persones amb més experiència semblen integrar millor el coneixement teòric i empíric que les inexpertes. En concret, tenen un domini millor i superior dels coneixements relacionats amb l'avaluació del risc, amb els procediments legals i organitzatius i de l'ús de teories i d'evidències empíriques (Whittaker, 2018). Altres recerques assenyalen que les persones expertes interpreten de maneres diferents les variables implicades en el cas (Britner i Mossler, 2002) i també que se senten més segures a l'hora d'avaluar i d'intervenir sobre les situacions de desprotecció infantil (Parada, Barnoff i Coleman, 2007).

Altres estudis han trobat que les persones amb més experiència professional fan valoracions més favorables dels casos que els qui tenen menys experiència (Garrido i Grimaldi, 2012) o que els estudiants (Mandel, Lehman i Yuille, 1995). A més, com més experiència, les persones tendeixen a recomanar i implementar menys separacions familiars (Davidson-Arad, Englechin-Segal, Wozner, i Gabriel, 2003; Davidson-Arad i

Benbenishty, 2016; Garrido i Grimaldi, 2012), i a confiar més en els serveis de preservació familiar (Schuerman, Rossi i Budde, 1999; Sieracki, 2010).

En una de les publicacions més recents sobre aquesta qüestió, Devaney, Hayes i Spratt (2017), centrant-se en el treball social, han trobat diferències entre professionals amb experiència, principiants i estudiants, són els principiants els qui es comporten de manera diferent de les persones amb experiència i els estudiants. Davant d'un mateix cas, els principiants prenen mesures més intrusives que la resta dels grups. Els autors han suggerit que no existeix una progressió lineal en el procés general de capacitació professional, sinó que hi ha un període de transició entre la formació i la pràctica experta en el qual existeix un alt grau d'incertesa que pot explicar que el grup de principiants decideixin de manera diferent. Per als autors, el resultat més rellevant és que tant estudiants com professionals amb experiència semblen actuar i pensar de manera similar. Una explicació podria ser que les persones que estan estudiant no estan subjectes a la responsabilitat de les conseqüències de les seves decisions i, les que tenen experiència, compten amb una saviesa pràctica que els fa més capaces de preveure el curs d'acció de les seves decisions.

Finalment, hi ha recerques que no troben diferències significatives en funció de l'experiència professional ni en la valoració del nivell de gravetat dels casos (Arruabarrena i De Paúl, 2011; Gold, Benbenishty i Osmo, 2001) ni en l'elecció de la mesura de protecció (Sullivan, Whitehead, Leschied, Chiodo i Hurley, 2008).

## Metodologia

Aquest treball forma part d'una recerca duta a terme en la comunitat autònoma del País Basc sobre els factors determinants de la variabilitat en la presa de decisions en protecció infantil (Mosteiro, 2015). En aquesta recerca es va presentar una vinyeta dissenyada per Benbenishty, Osmo i Gold (2003) a professionals del treball social, educació social i psicologia. En la vinyeta es narra un cas de desprotecció infantil sobre el qual calia decidir si adoptar una mesura de separació o de preservació familiar. Aquesta vinyeta ha estat utilitzada també en diverses recerques (Davidson-Arad i Benbenishty, 2008, 2010; Benbenishty et al., 2015; Mosteiro, 2015; Mosteiro, Beloqui, Sobremonte i Rodríguez, 2018; Spratt, Devaney i Hayes, 2015)

La metodologia de vinyetes és molt utilitzada per a l'anàlisi del judici i la presa de decisions en treball social (Taylor, 2006). Malgrat la seva utilitat, no està exempta de crítiques ja que, encara que descriu un cas real, és impossible incorporar-hi totes les dades que es tenen en la pràctica real (Rossi, Schuerman i Budde, 1999) i els seus resultats es refereixen a allò que les persones farien en situacions hipotètiques, més que al que fan en el seu context real de treball (Wolf, 2011).

El nombre de participants va ser de 204 professionals de protecció infantil de la comunitat autònoma del País Basc pertanyents a diferents



organitzacions tant públiques com privades que operen en diferents nivells d'intervenció. Estimant un univers poblacional de 712 professionals, la N mostral corresponent al 95% de nivell de confiança, amb un grau d'error estimat del 5%, seria de 250. Atès que el nombre de qüestionaris obtinguts va ser de 204, es va aconseguir el 82% de la mostra que estaria garantida a un nivell de confiança del 91%. La recollida de la informació es va dur a terme entre desembre de 2014 i abril de 2015. L'emplenament del qüestionari es va realitzar en línia i garantint l'anonimat dels participants i la confidencialitat de les dades.

Per a l'anàlisi es va plantejar una estratègia d'anàlisi quantitativa a través de l'eina informàtica XLSTAT. S'ha utilitzat la tècnica de khi-quadrat per examinar si es donaven diferències significatives entre professionals que optaven per una mesura de preservació o per una mesura de separació en funció de les seves característiques personals: edat, sexe, estat civil, titulació, experiència professional, successos vitals estressants i experiències personals de maltractament.

Les característiques sociodemogràfiques de la mostra són les següents: el 70,6% són dones, amb edats compreses entre els 30 i els 50 anys (74%). El 32% són professionals del treball social; el 33%, professionals de la psicologia; el 25%, d'educació social, i el 8% tenen titulacions universitàries diferents de les anteriors. Respecte a l'experiència professional, categoritzada en rangs, el 90% compta amb sis anys o més d'experiència professional en protecció infantil. Finalment, el 39% treballa en atenció primària, un altre 39% en atenció secundària, i el 22% en serveis d'acolliment residencial.

## Resultats

Els resultats confirmen, en primer lloc, l'existència de variabilitat entre professionals a l'hora de triar la mesura d'intervenció més adequada davant un mateix cas. Mentre que el 62,25% opten per mantenir la persona menor d'edat amb la seva família, el 37,75% consideren que és més adequat plantejar una mesura de separació familiar. Les pautes de resposta són similars a les que s'han trobat en la recerca comparada realitzada per Benbenishty et al. (2015) a Espanya, on el 53% de professionals optaven per la preservació familiar, enfront del 47% que preferien plantejar una separació familiar.

En segon lloc, els resultats de l'anàlisi de les freqüències i de l'aplicació del khi-quadrat que es presenten seguidament ens han permès conèixer si les diferències en la decisió són estadísticament significatives en funció de les següents característiques personals: 1) edat, sexe, estat civil; 2) ser pare o mare, haver patit successos vitals estressants o experiències de maltractament; c) formació i experiència professional.

La variabilitat en la presa de decisions entre professionals de protecció infantil:  
el rol que juguen les seves característiques personals

### Edat, estat civil i sexe

Decidirán el mateix una professional de més edat i una més jove, les persones casades i les que no ho estan? I els homes i les dones?

Com s'observa a la taula 1, no hi ha diferències significatives en funció de cap de les característiques demogràfiques analitzades, excepte per al grup de professionals més joves, de 22 a 30 anys, que han optat més per implementar una mesura de separació familiar.

**Taula 1. Diferències en la decisió per grups d'edat, sexe i estat civil**

EDAT	PRESERVO		SEPARO		TOTAL	
	FREQ	%	FREQ	%	FREQ	%
22-30	11	42**	15	58**	26	100
31-50	98	64	54	36	152	100
MÉS DE 50	18	69	8	31	26	100
<b>TOTAL</b>	<b>127</b>	<b>62</b>	<b>77</b>	<b>38</b>	<b>204</b>	<b>100</b>
p-valor 0,072>0.05 NO DIF SIG. (khi-quadrat)						
** Significativitat per casella (prova Fisher)						
SEXE	PRESERVO		SEPARO		TOTAL	
	FREQ	%	FREQ	%	FREQ	%
HOMES	34	57	26	43	60	100
DONES	93	65	77	35	144	100
<b>TOTAL</b>	<b>127</b>	<b>62</b>	<b>77</b>	<b>38</b>	<b>204</b>	<b>100</b>
*p-valor de 0,288>0.05 NO DIF. SIG. (khi-quadrat)						
E. CIVIL	PRESERVO		SEPARO		TOTAL	
	FREQ	%	FREQ	%	FREQ	%
NO CASAT O SENSE PARELLA	37	56	29	44	66	100
CASAT O AMB PARELLA ESTABLE	90	65	48	35	138	100
<b>TOTAL</b>	<b>127</b>	<b>62</b>	<b>76</b>	<b>38</b>	<b>204</b>	<b>100</b>
*p-valor de 0,207>0.05 NO DIF. SIG. (khi-quadrat)						

Font: Elaboració pròpia.

De fet, és l'únic grup en el qual més del 50% opta per aquest tipus d'intervenció, concretament el 58%. En la resta dels grups d'edat, fins i tot no havent-hi diferències significatives, s'observa que, a més edat, s'opta més per mantenir la persona menor d'edat amb la seva família. Gairebé el 70% de professionals de més de 50 anys prenen la mateixa decisió, mostrant un patró més homogeni de resposta que les persones més joves, que tenen un patró de decisió més variable.

### Ser pare o mare, successos vitals estressants i experiències de maltractament

Com s'observa a la taula 2, l'única variable que projecta diferències significatives és el fet de ser pare o mare. Mentre que el 68% de professionals amb fills s'inclinen per mantenir la persona menor d'edat amb la seva família, tan sols el 54% dels qui no tenen fills plantegen la mateixa mesura.

**Taula 2. Decisió en funció de les vivències personals**

SER PARE O MARE	PRESERVO		SEPARO		TOTAL	
	FREQ	%	FREQ	%	FREQ	%
SÍ	78	68	36	32	114	100
NO	49	54	41	46	90	100
<b>TOTAL</b>	<b>127</b>	<b>62</b>	<b>77</b>	<b>38</b>	<b>204</b>	<b>100</b>
*p-valor de 0,041 < 0,05 SI DIF. SIG (khi-quadrat)						
SUCCESSOS VITALS ESTRESSANTS	PRESERVO		SEPARO		TOTAL	
	FREQ	%	FREQ	%	FREQ	%
SÍ	107	61	67	39	174	100
NO	20	67	10	33	30	100
<b>TOTAL</b>	<b>127</b>	<b>62</b>	<b>77</b>	<b>38</b>	<b>204</b>	<b>100</b>
*p-valor de 0,589 > 0,05 NO DIF. SIG (khi-quadrat)						
EXP. PERSONAL DE MALTRACTAMENT, NEGLIGÈNCIA O ABÚS INFANTIL	PRESERVO		SEPARO		TOTAL	
	FREQ	%	FREQ	%	FREQ	%
SÍ	11	48	12	52	23	100
NO	116	64	65	36	181	100
<b>TOTAL</b>	<b>127</b>	<b>62</b>	<b>77</b>	<b>38</b>	<b>204</b>	<b>100</b>
*p-valor de 0.130>0,05 NO SIF. SIG. (khi-quadrat)						

Font: Elaboració pròpia.

Per contra, no es troben diferències significatives en la decisió en funció d'haver sofert successos vitals estressants com morts o defuncions; tampoc en funció d'haver tingut experiències personals de maltractament. Cal destacar que, en aquesta última, sí que sembla observar-se una certa tendència que apunta al fet que els qui han tingut aquest tipus d'experiències opten més per implementar mesures de separació (52%) que els qui no les han tingut (36%). Per això, seria necessari conèixer la influència d'aquesta variable utilitzant mostres més àmplies.

**A fons**

La variabilitat en la presa de decisions entre professionals de protecció infantil:  
el rol que juguen les seves característiques personals

**Formació i experiència professional**

En aquesta dimensió s'analitzen variables relacionades amb els anys d'experiència professional, així com amb la titulació de grau, de post-grau o formació específica en protecció infantil. Canvia la decisió en funció d'aquestes característiques?

**Taula 3. Decisió en funció dels anys d'experiència professional i de la formació**

ANYS EXPERIÈNCIA	PRESERVO		SEPARO		TOTAL	
	FREC	%	FREC	%	FREC	%
DE 1 A 10	39	51	38	49	77	100
MÉS DE 10	88	69	39	31	127	100
<b>TOTAL</b>	<b>127</b>	<b>62</b>	<b>77</b>	<b>38</b>	<b>204</b>	<b>100</b>
*p-valor de 0,008>0,05 SI DIF. SIG. (khi-quadrat)						
TITULACIÓ	PRESERVO		SEPARO		TOTAL	
	FREC	%	FREC	%	FREC	%
TREBALL SOCIAL	46	70	20	30	66	100
PSICOLOGIA	42	63	25	37	67	100
EDUCACIÓ SOCIAL	26	52	24	48	50	100
ALTRES	13	62	8	38	21	100
<b>TOTAL</b>	<b>127</b>	<b>62</b>	<b>77</b>	<b>38</b>	<b>204</b>	<b>100</b>
*p-valor de 0,284>0,05 NO DIF. SIG. (khi-quadrat)						
POSTGRAU	PRESERVO		SEPARO		TOTAL	
	FREC	%	FREC	%	FREC	%
SÍ	58	61	37	39	95	100
NO	69	63	40	37	109	100
<b>TOTAL</b>	<b>127</b>	<b>62,25</b>	<b>77</b>	<b>37,75</b>	<b>204</b>	<b>100</b>
*p-valor 0,741>0,05 NO DIF. SIG. (khi-quadrat)						
FORMACIÓ ESPECÍFICA EN PROTECCIÓ	PRESERVO		SEPARO		TOTAL	
	FREC	%	FREC	%	FREC	%
SÍ	79	59	54	41	133	100
NO	48	68	23	32	71	100
<b>TOTAL</b>	<b>127</b>	<b>62</b>	<b>77</b>	<b>38</b>	<b>204</b>	<b>100</b>
*p-valor de 0,249>0,05 NO DIF SIG. (chi-cuadrado)						

Font: Elaboració pròpia.

Com pot observar-se a la taula 3, només s'han trobat diferències significatives en funció de l'experiència professional. No n'hi ha per a les variables relacionades amb la formació.

Els resultats indiquen que com més experiència professional, s'opta més per la preservació familiar. Concretament, mentre gairebé el 70% de professionals amb més de deu anys d'experiència opta per una mesura de preservació familiar, només el 51% de persones menys experimentades planteja la mateixa mesura. Com ocorria amb l'edat, la variabilitat de les decisions descendeix com més gran és l'experiència professional. Així, mentre que en el grup més experimentat les decisions preses davant el mateix cas són més homogènies, en el cas de les persones menys experimentades, la variabilitat és més gran, repartint-se gairebé al 50% entre les dues alternatives d'intervenció.

Tampoc es troben diferències estadísticament significatives en funció de la titulació, de la formació de postgrau, ni de la formació específica en protecció infantil. Però sí que s'observa que el grup de treball social és el que més opta per una mesura de preservació familiar, concretament el 70% tria aquesta opció de resposta. En el costat oposat, trobem l'educació social, ja que tan sols el 52% dels professionals opten per mantenir la persona menor d'edat amb la seva família.

## Discussió

Els resultats d'aquesta recerca mostren que no hi ha diferències estadísticament significatives en la decisió estudiada en funció de l'estat civil, el sexe, d'haver viscut successos vitals estressants, tenir una formació de postgrau o formació específica en protecció infantil. Aquests resultats van d'acord amb altres recerques revisades que projectaven resultats similars (Arruabarrena i De Paúl, 2011; Ashton, 2004; Garrido i Grimaldi, 2012).

No obstant això, en l'experiència de maltractament o quant a la titulació, encara que no es troben diferències estadísticament significatives, s'observen algunes tendències destacables. Professionals que afirmen haver tingut experiències de maltractament s'inclinen més per la separació. Cal pensar que persones que han tingut aquest tipus d'experiències es veuen influïdes pels sentiments que els generen els records de la seva pròpia experiència. Per això, és possible que veient-se afectades per sentiments negatius com la por o la tristesa, optin més per plantejar una mesura de separació familiar per garantir la seguretat de la persona menor d'edat. Aquests resultats van en la mateixa línia que els mostrats per Portwood (1998). No obstant això, com que són poques les persones que afirmen haver tingut experiències d'aquest tipus, seria necessari explorar aquesta variable amb una mostra més àmplia.

Respecte a la titulació, destaca la tendència que s'ha trobat entre el grup de treball social i el d'educació social. Per què el grup de treball social opta més per la preservació i el grup d'educació social s'inclina més per la separació? Encara que l'explicació d'aquests resultats és complexa, s'apunten dos factors que poden explicar aquesta tendència. D'una banda, les diferències en la formació. La formació en treball social és més sistèmica i, pel fet de centrar-se tant en la família com en la persona menor d'edat,

pot decantar-se més per la preservació familiar. Per contra, la formació en educació social, en centrar-se més en la intervenció socioeducativa amb les persones menors d'edat, pot tractar de neutralitzar la influència negativa de la família inclinant-se per la separació familiar. D'altra banda, no podem obviar la influència que tenen les organitzacions on s'exerceix la professió. Mentre que des de l'educació social es treballa més en casos de separació familiar, específicament en acolliment residencial, des del treball social s'està més present en les intervencions de preservació familiar. Per això, cada grup professional pot estar optant per les alternatives que domina més o en les quals més intervén, valorant-les més positivament. No obstant això, tan sols podem parlar de tendències, ja que igual que ocorre en altres recerques nacionals no hi ha diferències significatives en funció de la titulació (Arruabarrena i De Paül, 2011; Garrido i Grimaldi, 2012; Molina, 2010). Tampoc és possible realitzar una comparació internacional perquè fora de les nostres fronteres la intervenció social en matèria de protecció infantil és duu a terme majoritàriament des del treball social. Per aquest motiu els estudis es fan exclusivament amb professionals d'aquesta titulació.

Finalment, són tres les variables associades estadísticament a la variabilitat en la decisió. Ens referim a l'edat i, concretament, al grup de professionals menors de 30 anys, al fet de tenir fills i a l'experiència professional.

Per què les persones més joves són les que s'inclinen més per plantejar mesures de separació? Una de les explicacions la trobem en l'experiència tant personal com professional. En el grup de 22 a 30 anys es troben les persones que acaben d'incorporar-se al món laboral després de la finalització dels seus estudis i, per tant, cal pensar que no tenen el mateix bagatge, ni personal ni professional, que les persones de més edat. Per això, es poden sentir més insegures a l'hora d'enfrontar-se a aquest tipus de situacions de risc i triar la separació perquè consideren que és una mesura més segura. Per contra, les persones de més edat tenen més experiència a l'hora de valorar els riscos i beneficis de les alternatives d'intervenció i, per tant, disposen de més coneixement pràctic sobre els efectes positius i negatius de totes dues mesures per prendre les decisions. Així, a més de valorar l'alternativa més segura, tindran en compte les possibilitats de continuar treballant amb les figures parentals i amb els efectes negatius que poden tenir les mesures de separació.

No obstant això, els resultats que s'han obtingut sobre l'edat segueixen sense ser concloents (Portwood, 1998; Molina, 2012). En la nostra recerca, tan sols s'han trobat diferències significatives per a les persones més joves, de 22 a 30 anys. Per tant, no només cal prendre's aquests resultats amb cautela sinó que també cal considerar que l'edat i l'experiència professional poden estar directament relacionades, de tal forma que la primera pot considerar-se una variable proxy de l'experiència professional, és a dir, que indirectament pot estar mesurant l'efecte de la saviesa pràctica.

En el cas dels qui tenen fills, s'observa que s'inclinen més per plantejar una mesura de preservació familiar. Cal pensar que donen més importància al manteniment dels llaços familiars i, per això, tendeixen a plantejar

l'alternativa dirigida a millorar les capacitats de la família per a la criança i a evitar la separació familiar. Aquests resultats són diferents dels que s'ha trobat en les recerques revisades en les quals no es van trobar diferències significatives (Ashton, 2004; Burnett, 1993; Dukes i Kean, 1989; Garrido i Grimaldi, 2012; Portwood, 1998; Snyder i Newberger, 1986).

Els resultats per a l'experiència professional segueixen la mateixa tendència que els que s'han trobat per a l'edat. Això és, les persones amb menys experiència i les més joves opten més per plantejar una separació familiar que les que tenen més experiència o més edat. Edat i experiència professional semblen de nou estar directament relacionades. Per tant, l'explicació a aquests resultats és la mateixa que per a l'edat, és a dir, com més experiència més saviesa pràctica i, com més inexperiència, pel fet de no tenir aquesta font de coneixement, les persones es poden sentir més insegures i deixar-se guiar pel principi de precaució, opten en major mesura per l'alternativa que consideren més segura, la separació. Aquests resultats són similars als obtinguts en altres recerques efectuades en l'àmbit internacional (Davidson-Arad, Englechin-Segal, Wozner i Gabriel, 2003; Gold, Benbenishty i Osmo, 2001; Schuerman, Rossi, i Budde, 1999; Sieracki, 2010).

## Conclusions

Els resultats trobats respecte a les diferències en la presa de decisions en protecció infantil en funció de les característiques personals dels professionals subratllen la importància de continuar investigant en aquesta línia. Tenint en compte la relació entre els anys d'experiència professional i la saviesa pràctica, calen nous estudis que mirein de comprendre la influència d'aquesta última en el procés de presa de decisions. Si la saviesa pràctica es fonamenta en el pensament intuïtiu que està a un nivell inconscient (Klein, 1999), caldria que les recerques futures possessin l'accent a fer explícits els judicis intuïtius sobre els quals es basa la presa de decisions utilitzant tècniques de recerca qualitatives. També convindria dur a terme recerques comparatives entre professionals amb experiència i professionals novells.

Donada la importància del context organitzatiu en la variabilitat de la presa de decisions, és clau realitzar estudis multinivell que considerin al mateix temps les característiques personals i les organitzatives (Lwin et al., 2018).

Les implicacions d'aquestes troballes són múltiples per a la docència i per a la pràctica professional. Volem subratllar, d'una banda, la necessitat d'aprofundir en la formació en presa de decisions, com a aspecte essencial dins de la metodologia d'intervenció del treball social, i de l'altra, volem destacar la importància de portar aquests resultats a la supervisió professional a fi de promoure una pràctica reflexiva que ens ajudi a identificar i treballar el rol que juguen les variables personals en la presa de decisions.

Com ha assenyalat Calder (2008): “un professional expert no és el que no s'equivoca sinó el que és capaç de reconèixer la seva pròpia fal·libilitat i, per tant, aquell que està obert a repensar els seus judicis i les seves decisions” (Calder, 2008, p. 64).

---

## Referències bibliogràfiques

- Arruabarrena, I., y De Paúl, J. (2011). Valoración de la gravedad de las situaciones de desprotección infantil por los profesionales de protección infantil. *Psicothema*, 23(4), 642-647.
- Ashton, V. (2004). The effect of personal characteristics on reporting child maltreatment. *Child Abuse and Neglect*, 28(9), 985-997. doi:10.1016/j.chiabu.2004.03.012
- Banks, S. (1997). *Ética y valores en el trabajo social*. Barcelona, Espanya: Paidós.
- Baumann, D., Dalglish, L., Fluke, J., y Kern, H. (2011). *The decision-making ecology*. Washington, DC, USA: American Humane Association.
- Benbenishty, R., Davidson-Arad, B., López, M., Devaney, J., Spratt, T., Koopmans, C., y Hayes, D. (2015). Decision making in child protection: An international comparative study on maltreatment substantiation, risk assessment and intervention recommendations, and the role of professional's child welfare attitudes. *Child Abuse and Neglect*, 49, 63-75. DOI:10.1016/j.chiabu.2015.03.015.
- Benbenishty, R., y Davidson-Arad, B. (2012). A controlled study of placement and reunification decision in Israel. *Presentat a EUSARF*. Glasgow, RU.
- Benbenishty, R., Osmo, J., y Gold, N. (2003). Rationales provided for risk assessment recommended: A comparison between Canadian and Israeli professionals. *The British Journal of Social Work*, 33(2), 137-155.
- Britner, P., y Mossler, D. (2002). Professionals' decision-making about out-of-home placements following instances of child abuse. *Child Abuse and Neglect*, 26(4), 317-332.
- Burnett, B. (1993). The psychological abuse of latency age children: a survey. *Child Abuse and Neglect*, 17(4), 441-454.
- Calder, M. (2008). Professional Dangerousness: causes and contemporary features. En M. Calder (Ed.), *Contemporary risk assessment in safeguarding children* (p. 61-96). Lyme Regis, RU: Russell House Publishing.



- Cash, S. (2001). Risk assessment in child welfare: the art and science. *Children and Youth Services Review*, 23(11), 811-830. DOI:10.1016/S0190-7409(01)00162-1
- Davidson-Arad, B., y Benbenishty, R. (2016). Child Welfare Attitudes, Risk Assessments and Intervention Recommendations: The Role of Professional Expertise. *The British Journal of Social Work*, 46(1), 186-203. DOI:10.1093/bjsw/bcu110
- Davidson-Arad, B., y Benbenishty, R. (2010). Contribution of child protection workers' attitudes to their risk assessments and intervention recommendations: a study in Israel. *Health and Social Care*, 18(1), 1-9. DOI:10.1111/j.1365-2524.2009.00868
- Davidson-Arad, B., y Benbenishty, R. (2008). The role of workers' attitudes and parent and child wishes in child protection workers' assessments and recommendation regarding removal and reunification. *Children and Youth Services Review*, 30(1), 107-121. DOI:10.1016/j.childyouth.2007.07.003
- Davidson-Arad, B., Englechin-Segal, D., Wozner, Y., y Gabriel, R. (2003). Why social workers do not implement decisions to remove children at risk from home. *Child Abuse and Neglect*, 27(6), 687-697. DOI:10.1016/S0145-2134(03)00106-6
- Deisz, R., Doueck, H., George, N., y Levine, M. (1996). Reasonable cause: a qualitative study of mandated reporting. *Child Abuse and Neglect*, 20(4), 275-287. DOI:10.1016/0145-2134(96)00009-9
- Devaney, J., Hayes, D., y Spratt, T. (2017). The Influences of Training and Experience in Removal and Reunification Decisions Involving Children at Risk of Maltreatment: Detecting a 'Beginner Dip'. *The British Journal of Social Work*, 47(8), 2364-2383. DOI:10.1093/bjsw/bcw175
- Drury-Hudson, J. (1999). Decision making in child protection: the use of theoretical, empirical and procedural knowledge by novices and experts and implications for dielwork placements. *The British Journal of Social Work*, 29(1), 147-69.
- Dukes, R., y Kean, R. (1989). An experimental study of gender and situation in the perception and reportage of child abuse. *Child Abuse and Neglect*, 13(3), 352-360.
- Ericsson, K., y Charness, N. (1994). Expert performance: its structure and acquisition. *American Psychologist*, 49(8), 725-747. DOI:10.1037/0003-066X.49.8.725
- Fernandes do Santos, A. I. (2017). Decision-making processes in child abuse situations. (Tesi doctoral, Universitat do Minho, Braga, Portugal.) Recuperat de <https://repositorium.sdum.uminho.pt/bitstream/1822/48618/1/Ana%20Isabel%20Fernandes%20dos%20Santos.pdf>.

- Garrido, M., y Grimaldi, V. (2012). *Evaluación del riesgo psicosocial en familias usuarias del Sistema Público de Servicios Sociales de Andalucía*. Sevilla, Espanya: Junta d'Andalusia, Conselleria de Salut i Benestar Social, Agència de Serveis Socials i Dependència d'Andalusia.
- Gold, N., Benbenishty, R., y Osmo, J. (2001). A comparative study of risk assessment and recommended interventions in Canada and Israel. *Child Abuse and Neglect*, 25(5), 607-622.  
DOI:10.1016/S0145-2134(01)00228-9
- Helm, D., y Roesch-Marsh, A. (2017). The Ecology of Judgement: A Model for Understanding and Improving Social Work Judgements. *The British Journal of Social Work*, 47(5), 1361-1376.
- Jent, J., Eaton, C., Knickerbocker, L., Lambert, W., Merrick, M., y Dandes, S. (2011). Multidisciplinary child protection decision making about physical abuse: determining substantiation thresholds and biases. *Children and Youth Services Review*, 33(9), 1673-1682.  
DOI:10.1016/j.chilyouth.2011.04.029
- Keddell, E. (2014). Current debates on variability in Child Welfare decision-making: a selected literature review. *Social Sciences*, 3(4), 916-940. DOI:10.3390/socsci3040916
- Keddell, E., y Hyslop, I. (2018). Role type, risk perceptions and judgments in child welfare: A mixed methods vignette study. *Children and Youth Services Review*, 87, 130-139.  
DOI:10.1016/j.chilyouth.2018.02.017
- Kemshall, H., Wilkinson, B., y Baker, K. (2013). *Working with risk*. Cambridge, RU: Polity Press.
- Klein, G. (1999). *The sources of power. How people make decisions*. Cambridge, RU: MIT Press.
- Lwin, K., Fluke, J., Trocméc, N., Fallona, B., y Mishna, F. (2018). Ongoing child welfare services: Understanding the relationship of worker and organizational characteristics to service provision. *Child Abuse and Neglect*, 80, 324-334. DOI:10.1016/j.chiabu.2018.04.001
- Mandel, D., Lehman, D., y Yuille, J. (1995). Reasoning about removal of a child from home: a comparison of policy officers and social workers. *Journal of Applied Social Psychology*, 25(10), 906-921.  
DOI:10.1111/j.1559-1816.1995.tb02652.x
- Molina, A. (2012). *Toma de decisiones profesionales en el Sistema de Protección Infantil*. Observatori de la Infància d'Andalusia, Conselleria de Salut i Benestar. Recuperat de: [http://www.observatoriodelainfancia.es/oia/esp/documentos\\_ficha.aspx?id=3586](http://www.observatoriodelainfancia.es/oia/esp/documentos_ficha.aspx?id=3586)
- Mosteriro, A., Beloqui, U., Sobremonte, E., y Rodriguez, A. (2018). Dimensions for argument and variability in child protection decision-

- on-making. *Journal of Social Work Practice*, 32(2),169-187.  
DOI:10.1080/02650533.2018.1439459
- Mosteiro, A. (2015). La toma de decisiones en protección infantil. El caso de la comunidad autónoma del País Vasco. (Tesi doctoral, Universitat de Deusto, Bilbao.)
- Parada, H., Barnoff, L., y Coleman, B. (2007). Negotiating "professional agency": social work and decision-making within the Ontario Child Welfare System. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 34(4), 35-56
- Pecnik, N., y Brunnberg, E. (2005). Professionals' characteristics, victim's gender, and case assessments as predictors of professional judgments in child protection. *Review of Psychology*, 12(2), 133-146.
- Portwood, S. (1998). The impact of individuals' characteristics and experiences on their definitions of child maltreatment. *Child Abuse and Neglect*, 22(5), 437-452. DOI:10.1016/S0145-2134(98)00008-8
- Regehr, C., LeBlanc, V., Shlonsky, A., y Bogo, M. (2010). The influence of clinicians' previous trauma exposure on their assessment of child abuse risk. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 198(9), 614-618. DOI:10.1097/NMD.0b013e3181ef349e
- Roscoe, B. (1990). Defining child maltreatment: ratings of parental behaviors. *Adolescence*, 25(99), 517-528.
- Rossi, P., Schuerman, J., y Budde, S. (1999). Understanding decisions about child maltreatment. *Evaluation Review*, 23(6), 579-598.  
DOI:10.1177/0193841X9902300601
- Ryan, J., Garnier, P., Zyphur, M., y Zhai, F. (2006). Investigating the effects of caseworkers characteristics in child welfare. *Children and Youth Services Review*, 28(9), 993-1006.  
DOI:10.1016/j.childyouth.2005.10.013
- Schuerman, J., Rossi, P., y Budde, S. (1999). Decision on placement and family preservation. Agreement and targeting. *Evaluation Review*, 25(6), 599-618. DOI:10.1177/0193841X9902300602
- Sieracki, J. (2010). *In whose best interest? Using an experimental vignette to assess factors influencing placement decisions in child welfare*. Chicago, EUA: Loyola University Chicago. Recuperat de [http://ecommons.luc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1230&context=luc\\_diss](http://ecommons.luc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1230&context=luc_diss)
- Snyder, J., y Newberger, E. (1986). Consensus and differences among hospitals professionals in evaluating child maltreatment. *Violence and Victims*, 1(2), 125-139.
- Spratt, T., Devaney, J., y Hayes, D. (2015). In and out of home care decisions: The influence of confirmation bias in developing decision

- supportive reasoning. *Child Abuse and Neglect*, 49, 76-85.  
DOI:10.1016/j.chiabu.2015.01.015
- Sullivan, C., Whitehead, P., Leschied, A., Chiodo, D., y Hurley, D. (2008). Perception of risk among child protection workers. *Children and Youth Services Review*, 30(7), 699-704.  
DOI:10.1016/j.chilyouth.2007.11.010
- Taylor, B. (2006). Factorial surveys: using vignettes to study professional judgment. *The British Journal of Social Work*, 36(7), 1187-1207.  
DOI:10.1093/bjsw/bch345
- Taylor, B. J. (2012). Models for professional judgement in social work. *European Journal of Social Work*, 15(4), 546-562.  
DOI:10.1080/13691457.2012.702310
- Taylor, B. J. (2013). *Professional decision making and risk in Social Work* (2.<sup>a</sup> ed.). Londres, RU: Sage.
- Taylor, B. J. (2017). Heuristics in Professional Judgement: A Psycho-Social Rationality Model. *The British Journal of Social Work*, 47(4), 1043-1060. DOI:10.1093/bjsw/bcw084
- Tilden, V., Schmidt, T., Limandri, B., Chiodo, G., Garland, M., y Loveless, P. (1994). Factors tha influence clinicians' assessment and management of family violence. *American Journal of Public Health*, 84(4), 628-633.
- Whittaker, A. (2018). How Do Child-Protection Practitioners Make Decisions in Real-Life Situations? Lessons from the Psychology of Decision Making. *The British Journal of Social Work*, 48(7), 1967-1984.  
DOI:10.1093/bjsw/bcx145
- Wolf, S. (2011). *Personal motivation and child protection decision-making: The role of regulatory focus*. NY, EUA: Columbia University.